

Architect Rem Koolhaas bouwde in de buurt van Bordeaux deze roestkleurige stalen doos. Een van de weinige woningen die hij voor een particulier heeft ontworpen.

LE BEAU DE BORDEAUX

De Franse designer Pierre Paulin droomde zijn hele leven van modulaire meubels die hij nooit heeft kunnen maken. Zijn zoon en schoondochter brengen dat nu voor mekaar. Dat doen ze in Bordeaux, in het door Rem Koolhaas ontworpen huis van haar ouders. Family business, jawel. Met ook enkele opvallende Belgische aanknopingspunten.

TEKST: NANCY HASS

Het lot kan onvoorspelbaar zijn. Toen de 18-jarige Alice Lemoine in 1997 met haar ouders en de andere twee kinderen van het gezin verhuisde, pakte ze met grote tegenzin haar spullen in. Begrijpelijk, ze moest een vertrouwd, 18de-eeuws huis in het centrum van Bordeaux achterlaten voor een nieuwe, modernistische villa weg van de stad. Die was dan wel getekend door de gevierde Nederlandse architect Rem Koolhaas, maar Alice was te jong om de brutalistische aard van de vrijdragende, roestkleurige stalen doos met volle betonnen muren en vloeren van lichtgroen hars en aluminium te appreciëren. Ze had een hekel aan hoe het geluid van de ouderlijke slaapkamer te horen was in de andere kamers op de bovenverdieping. En dan had je ook nog die voorbyschuifelende toerbussen vol gapende mensen die een glimp probeerden op te vangen van het architecturale meester-

‘De villa inrichten met mijn vaders ontwerpen was mijn manier om volledig te begrijpen hoe hij dacht en werkte’, zegt Benjamin Paulin, hier samen met zijn vrouw Alice Lemoine.

werk. De villa is een van de weinige residentiele panden die de nu 75-jarige Rem Koolhaas bouwde. Het jeugdige protest van Alice Lemoine haalde weinig uit. Haar vader Jean-François was een paar jaar eerder verlamd geraakt bij een verkeersongeval. De krantenuitgever, toen allang bekend om zijn warme hart voor de hedendaagse-kunstwereld in Bordeaux, had een woning nodig waarin hij zo goed mogelijk kon functioneren. Koolhaas creëerde een huis dat niet alleen esthetisch bijzonder was, maar ook en vooral volledig toegankelijk was voor Jean-François Lemoine: het werd de allereerste modernistische woning die rond een rolstoel was ontworpen.

HYDRAULISCH PLATFORM

De architect bedacht daarvoor een open, stalen platform van negen vierkante meter

dat met een hydraulisch systeem op en neer kon bewegen tussen de drie verdiepingen, op een paal. Het platform zelf werd ingericht als werkruimte voor de uitgever. Hij zat er aan een tafel die op maat was gemaakt door de Belgische designer Maarten Van Severen. Op die manier kon Lemoine zichzelf verticaal transporteren over de volledige 1620 vierkante meter van het huis op de heuvel: een druk op de knop volstond om zich van de keuken en de Japans geïnspireerde binnenplaats op de gelijkvloerse verdieping naar de middenverdieping met uitzicht op de stad te begeven of naar de bovenste verdieping met de slaapkamers, waarvan de ronde ramen als patrijspoorten door de metalen gevel geperforeerd zijn. Langs een kant van het sas waarin het platform op en neer kon, was over de drie verdiepingen een boekenkast tegen de wand gemonteerd. Jean-François Lemoine kon in

zijn reis van de ene verdieping naar de andere om het even welk boek van de plank plukken. ‘Het ongeval van mijn vader maakte mijn ouders niet bepaald ingetogener op het gebied van design’, zegt Alice Lemoine. ‘Integendeel: ze werden nog avontuurlijker.’

VAN POMPIDOU TOT MITTERRAND

Destijds was de woning eerder bescheiden ingericht, met niet meer dan een paar elegante stoelen en banken. Vandaag, bijna twintig jaar na de dood van de toen 58-jarige Lemoine, heeft moeder Hélène, nu 72, de toestemming gegeven het huis waarin ze nog altijd woont te laten transformeren. Eind vorig jaar verwezenlijkten de ondertussen 34-jarige Alice en haar echtgenoot Benjamin (41) een project dat zijn vader, de legendarische designer Pierre Paulin, in zijn leven nooit had kunnen uitvoeren. ➡➡

Op de benedenverdieping staan zes van Paulins Tapis-sièges, met wol en linnen beklede modulaire vierkanten die geïnspireerd lijken op origami.

Paulin, wiens kronkelige, uitgerekte fauteuils in oververzadigde kleuren namen kregen als de Slice, de Tongue of de Mushroom, belichaamde niet alleen een soort sculpturale revolutie in vorm, materiaal en kleur, de man definieerde ook de Franse esthetiek van de jaren 70. Zijn creaties tooiden het privéappartement van de Franse president Georges Pompidou en later het kantoor van diens ambtgenoot François Mitterrand. Eind jaren 90 leek Frankrijk het werk van Paulin helemaal vergeten, maar in de daaropvolgende decennia herontdekten modeontwerpers als Nicolas Ghesquière en Azzedine Alaïa zijn creaties uit het midden van de eeuw en verzamelden een indrukwekkende collectie. In 2016 organiseerde het Centre Pompidou een grote retrospectieve expo van Paulins werk. Alice, die eerder een breigoedlijn had ontworpen, en Benjamin, die in zijn jonge jaren aan de slag was gegaan als rapper, wilden dat de mensen doorheen al die iconische stukken de persoonlijkheid van de overleden designer zouden begrijpen. Ze hadden al in hun prille jeugd raaklijnen: de moeder van Alice werkte in haar jonge jaren als stoffenkleurster voor Paulin. Alice en Benjamin werden een koppel toen ze elkaar in 2004 toevallig in Parijs ontmoetten op een feestje.

GEFRUSTREERD

Met de hulp van OMA, het bedrijf van Koolhaas, begonnen de twee een paar jaar geleden aan de inrichting van de villa. Ze plaatsten er zestien stuks uit een modulaïr geheel van 26 elementen die samen een woonsysteem vormden: zit-, slaap- en opbergruimte. Dat concept had Paulin in het begin van de jaren 70 al bedacht voor de Amerikaanse meubelfabrikant Herman Miller. Hij was ervan overtuigd dat zijn concept met

schuim, hars en glasvezel de traditionele meubels volledig zou kunnen vervangen. Het kwam er uiteindelijk niet, omdat de omvang ervan de Amerikanen afschrikte.

Vandaag, ruim vijftig jaar later, is het veelzijdige concept dat de designer Le Programme noemde, heel eigentijds. Het voelt als een vooruitstrevend antwoord op een nomadische levensstijl, als de voorbode van het gestroomlijnde minimalisme dat het einde van de 20ste eeuw domineerde.

Dat Paulin er niet in slaagde om het project te verwezenlijken, bleef hem zijn hele leven achtervolgen. In een interview in 2009 met Koolhaas en de Zwitserse kunstcurator Hans-Ulrich Obrist, maanden voor zijn dood op 81-jarige leeftijd, noemde Paulin het zijn enige professionele pijnpunt. ‘Toen ik dat interview hoorde, wist ik het meteen: ik zou dat project verwezenlijken’, zegt Benjamin, het enige kind van Paulin. ‘Het was mijn manier om een gesprek te hebben met mijn vader en volledig te begrijpen hoe hij dacht en werkte.’

Ook Koolhaas, een pionier op het gebied van modulariteit, omarmde het project. Naar eigen zeggen beseftte hij meteen dat het concept van Paulin misschien wel de vraag kon beantwoorden waarvoor ze destijds niet echt een oplossing vonden: hoe richt je een huis in dat als pure architectuur is gebouwd? De Nederlandse architect was ook gevoelig voor de frustratie waarmee Paulin in het laatste luik van zijn leven worstelde. Dat de Franse designer had gewerkt voor politici uit het hele ideologische spectrum - zelf was hij links - werd in de mode- en designwereld niet op prijs gesteld. Volgens Benjamin was Paulin er altijd van overtuigd gebleven dat hij niet alle kansen kreeg die hij verdiende, al ontwierp hij tot in de jaren 2000 prototypes. ➡➡

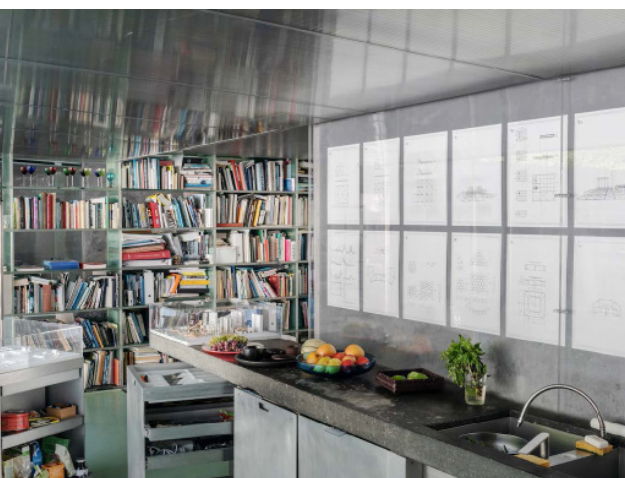

De ‘U Module’, een scheidingswand in rood hars, en de ‘Miami’, een helderwitte structuur van glasvezel die lijkt op een futuristische picknicktafel met geïntegreerde zitplaatsen.

In de masterbedroom staat de ‘Face à Face’-bank van Paulin, naast een groot rond raam dat uitkijkt op het terrein.

Langs een glazen wand staat een rij armloze, lichtgroene Declivé-chaises longues in Paulins typische stijl van gespannen stof over schuim op een verborgen armatuur.

Paul Paulin belichaamde niet alleen een soort sculpturale revolutie in vorm, materiaal en kleur, de man definieerde ook de Franse esthetiek van de jaren 70.

Halverwege de jaren 90 trok hij zich terug in het zuiden, in de Cévennes. Hij was ontgoocheld over de manier waarop hij door een deel van de Parijse intelligentsia werd behandeld, maar ook omdat hij zijn nieuwere werk niet kon laten produceren. Zijn vrouw Maia, de moeder van Benjamin, woont er nog altijd. De meeste van Paulins vroege ontwerpen zijn nu eigendom van Artifort, het Nederlandse bedrijf waarmee de Franse designer jarenlang samenwerkte en dat zijn designs ook nu nog fabriceert.

RUPSEN

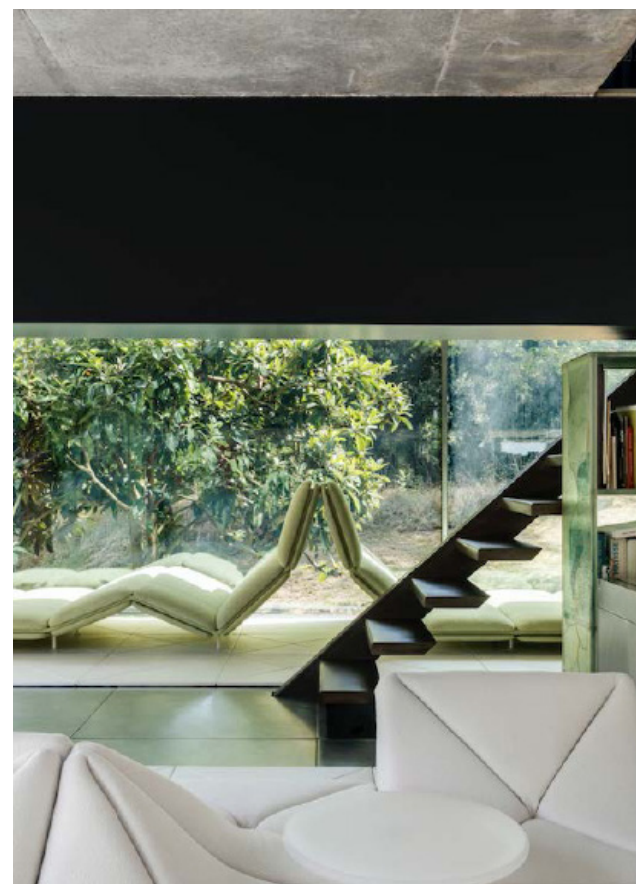
Terug naar de villa. Het hydraulisch platform is omgebouwd tot een soort praatplaats, ingericht met het Ensemble Dune van Paulin: een laaghangende zitconfiguratie met verborgen houten armatuur en bekleed met neutrale wol en linnen. De twaalf secties, die de lijnen volgen van een half liggende menselijke vorm, sluiten naadloos op elkaar aan. Als het platform van de keuken naar het woongedeelte klimt en daar samen met de aluminium vloer een perfecte vlakke vormt, gaat het op in het geheel van componenten van Le Programme. Zoals een zestal variaties op Tapis-sièges, met wol en linnen beklede modulaire vierkanten die

geïnspireerd lijken op origami, met zijanten die zachtjes opklappen om als rugleuning te fungeren.

Langs een glazen wand staat een rij armloze, lichtgroene Declivé-chaises longues in Paulins typische stijl van gespannen stof over schuim op een verborgen armatuur. Ze lijken op rupsen, met segmenten die onder verschillende hoeken gebogen zijn om verschillende zithoudingen mogelijk te maken. Verderop, in de buitenuitbreiding van de woonruimte, onder de massieve, uitstekende doos waarin de vijf slaapkamers op ->>

Een gigantisch hydraulisch platform, met Pierre Paulins 'Ensemble Dune', beweegt op en neer tussen de drie verdiepingen van Villa Lemoine. Paulin bedacht zijn Ensemble Dune al begin jaren 70, maar het werd pas in 2019 gerealiseerd.

Koolhaas creëerde een huis dat volledig toegankelijk was voor de verlamde uitgever Jean-François Lemoine: het werd de allereerste modernistische woning die rond een rolstoel was geconcipieerd.

de bovenverdieping huizen, staan rode golvende scheidingswanden van hars, de U Module, een rekkensysteem. Daarnaast prijkt een ander hoogtepunt van Le Programme: een helderwitte structuur van glasvezel, Miami genaamd. Ze lijkt op een futuristische picknicktafel met geïntegreerde zitplaatsen.

OBSESSIEF

Oude ontwerpen uit het archief opdiepen en uitvoeren, het is een soort obsessie geworden voor Alice en Benjamin, hoewel ze niet meteen interesse hebben om het allemaal op grote schaal te laten fabriceren. Samen runnen ze Paulin Paulin, een bedrijfje dat ze in 208 samen met Maia oprichtten om de erfenis van de Franse designer te bewaren, zodat zijn schetsen niet verloren gaan en ze nieuwe prototypes kunnen uitproberen. Dat doen ze vanuit hun appartement in het negende arrondissement van Parijs. Ze wonen er met hun

twee dochters, in blijde verwachting van een derde.

Een paar zorgvuldig uitgekozen architecten en klanten konden bepaalde elementen van Le Programme bekijken, net als andere archiefstukken die de Paulins ondertussen hebben gereproduceerd. Zoals de Cathedral Table, een met glas bedekte tafel uit 1981 op poten van aluminium met gele poedercoating, die doet denken aan de hoge stutten van de Notre-Dame.

Maar voorts zit achter hun initiatief helemaal geen marketingplan of strategie om een nieuw Paulin-imperium uit te bouwen. De drijfveer zit dieper. 'Mijn vader was helemaal opgeslorpt door het moderniseren van bestaande ideeën', zegt Benjamin. 'Ik weet zeker dat dit is wat hij zou hebben gewild. Wij zijn gewoon met iets begonnen. En we zien wel tot wat het leidt.'

paulinpaulinpaulin.com, Instagram @paulinpaulinpaulin